

Tonija Andrić, *Život u srednjovjekovnom Splitu: svakodnevica obrtnika u 14. i 15. stoljeću*, Zagreb; Split: Hrvatski institut za povijest; Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, 2019, 329 stranice

Početak 2019. u suradnji Hrvatskog instituta za povijest i Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu izdana je knjiga doc. dr. sc. Tonije Andrić, *Život u srednjovjekovnom Splitu: svakodnevica obrtnika u 14. i 15. stoljeću*. Knjiga je nastala na temelju doktorske disertacije koju je autorica objavila 2014. Autorica je na 329 stranica teksta u sedam poglavlja iscrpno analizirala urbanizam srednjovjekovnog Splita, društvenu strukturu stanovništva u 14. i 15. stoljeća s naglaskom na obrtnike nakon čega je promatrala ekonomsku snagu, djelatnost i svakodnevni život splitskih obrtnika. Docentica Andrić je upotrijebila veliku količinu izvora i relevantne literature, a ukupno ima 1690 fusnota čime je postigla visoku znanstvenu kvalitetu.

Analizirajući arhivske spise i dostupnu literaturu doc. Andrić je došla do niza zanimljivih zaključaka o splitskim obrtnicima u periodu 14. i 15. stoljeća. Čitajući knjigu možemo naići na mnoštvo tablica, dijagrama i različitih primjera kojima autorica potvrđuje svoje tvrdnje. Istražujući ovu temu autorica je nastojala, koliko je to moguće s obzirom na izvore, rekonstruirati pojedine segmente iz poslovnog i privatnog života obrtnika što baca novo svjetlo na temu o kojoj se do sada nije previše znalo. Središnjem djelu knjige, odnosno poglavljima u kojima autorica obrađuje temu, prethodi posveta, sadržaj i predgovor u kojem je autorica izrazila zahvalu svima koji su pomogli u nastanku ovog djela.

Andrić u *Uvodu* (3-5), odnosno prvom poglavlju, ukratko objašnjava problematiku kojom će se baviti u knjizi. Ističe važnost teme s obzirom na to da o Splitu i njegovoj povijesti postoji mnoštvo literature, no o samoj ekonomskoj strukturi splitskog stanovništva se

zna vrlo malo. Osim toga, navodi i arhive u kojima je provodila svoja istraživanja i period na koji se fokusirala.

U drugom poglavlju, *Urbanizam srednjovjekovnog Splita* (5-19), dan je kratak prikaz urbane strukture Splita u 14. i 15. stoljeća. Istaknuti su ključni elementi poput, gradskih vrata, crkvi, trgova i pojedinih dijelova grada, što će biti vrlo važno u nastavku teksta za bolje razumijevanje svakodnevnog tadašnjega obrtničkog sloja grada Splita. Već je u ovome dijelu vidljivo kako su pojedini dijelovi grada bili atraktivniji od drugih, pa je tako primjerice glavna ulica pružala od Vrata Pisture na sjeveru do Morskih vrata na jugu.

Društvena struktura srednjovjekovnog Splita (19-85) treće je poglavlje u kojem je autorica opsežno prikazala strukture tadašnjega stanovništva s naglaskom na pučane, odnosno obrtnički sloj stanovništva. Kada se govori o društvenoj strukturi pučana autorica naglašava kako su između njih ponekad bile velike razlike. Naime, pojedina su zanimanja bitno mogla utjecati na hijerarhijski položaj unutar komune. Tako su se unutar neplemićkog sloja oblikovale različite strukture koje su se međusobno dijelile na temelju različitih parametara, a za osnovnu podjelu autorica je uzela cives (građanski stalež) i obične pučane.

Rasprava se nastavlja u četvrtom poglavlju, naslovljenom *Ekonomska djelatnost splitskih obrtnika u 14. i 15. st.* (85-151). U ovom je poglavlju doc. Andrić razjasnila složenu ekonomsku strukturu tadašnjeg obrtničkog sloja u Splitu. Naime, i ovdje je vidljiva velika podjela između bolje plaćenih poslova i onih koji su svojim radom zarađivali manji iznos novca. Obrtnici, koji nisu mogli dovoljno zaraditi svojim obrtom, obrađivali su zemlju koju bi zakupili ili su je u pojedinim slučajevima imali u vlasništvu. Često je bio i slučaj da su obrtnici vršili i trgovačku djelatnost kako bi ostvarili veću dobit od svojih proizvoda. No, ima i slučajeva u kojima su obrtnici postali dovoljno imućni da kupuju i preprodaju kuće i zemljišne posjede i time steknu velik kapital. Osim toga, važnu ulogu u životu ta-

dašnjih obrtnika imalo je pomorstvo i brodogradnja koji u 15. stoljeća dolaskom Mlečana postaju još važniji.

O strukturi obrtničke djelatnosti možemo čitati u petom poglavlju, *Splitski obrti u 14. i 15. st.* (151-203). Doc. Andrić je u ovom poglavlju dala iscrpnu analizu pojedinih obrtnih djelatnosti kojima se bavilo tadašnje stanovništvo. Osim toga, obradila je i temu bratovština koje su imale vrlo važnu ulogu kako u Splitu tako i u ostalim komunama na istočnome Jadranu s obzirom na to da su jamčile sigurnost njezinim članovima i olakšavale poslovanje. Uza sve to obradila je i položaj obrtnih naučnika i pomoćne radne snage koji su imali važnu ulogu u funkcioniranju obrtničke djelatnosti. Naučnici su pretežno dolazili iz ruralnoga područja u zaleđu splitske komune, te iz Splita i drugih gradskih komuna.

Obradivši strukturu obrta autorica u šestom poglavlju, *Svakodnevnica splitskih obrtnika u 14. i 15. st.* (203-271), podrobnije razmatra pojedinosti iz života prosječnog obrtnika u Splitu toga vremena. Na temelju arhivskih dokumenata i relevantne literature izneseni su zanimljivi detalji o ulozi obitelji i položaju njezinih članova, prehrani, stanovanju i odijevanju. Upravo je u ovom poglavlju autorica pokazala kako se unatoč malenome broju informacija može, uz pravilno čitanje dokumenata i uporabe literature, napraviti kvalitetna analiza i rekonstrukcija.

Knjiga završava *Zaključkom* (271-275) u kojemu je autorica sažela rezultate svog istraživanja. Ističe najvažnije rezultate i relevantnost teme što je vidljivo i iz prethodne analize poglavlja. Nakon *Zaključka* slijedi još *Summary* (275-277) na engleskom jeziku, *Neobjavljeni izvori* (279), *Objavljeni izvori* (280), *Literatura* (281-303), *Popis priloga* (304-305), *Kazalo osobnih imena* (306-319), *Kazalo geografskih pojmova* (320-323), *Autorsko kazalo* (324-328) i *Bilješka o autorici* (329).

Nakon svega, treba još jednom sagledati knjigu u cjelini. Kao što je već rečeno, autorica i sama ističe kako je o povijesti Splita napisano

mnoštvo knjiga, radova i ostalih radova. No, aspekt kojim se autorica bavila čitavo je vrijeme ostao po strani. Stoga, je važnost ove knjige vrlo velika. Autorica je na jednom mjestu uspješno ukomponirala elemente socijalne topografije, povijesti svakodnevice, gospodarske povijesti i ženske povijesti. Upravo je zbog toga ovo djelo vrlo vrijedno jer je u skladu s aktualnim historiografskim trendovima i pruža novi pogleda na povijest Splita 14. i 15. stoljeća.

U konačnici se može reći kako je ova knjiga aktualna, pisana na temelju izvora i plod je višegodišnjeg rada. Stoga, ovo djelo predstavlja nezaobilaznu literaturu koju će konzultirati svaki povjesničar kojega interesira ovaj dio povijesti.

Marko Kolić

Geraldine Heng, *The Invention of Race in the European Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, 504 stranice

Autorica knjige Geraldine Heng profesorica je engleskoga jezika i komparativne književnosti Srednje-istočnih studija i Ženskih studija na Sveučilištu Texas. Podrijetlom je iz Singapura, što napominje u uvodnome dijelu knjige. Naime, društvena, povijesna, etnička i lingvistička raznolikost Singapura zapravo ju je potaknula na razmišljanje o oblikovanju i opojmljenju rasa u predmodernim društvima. Objavljuje brojne uspješne radove i knjige (*Empire of Magic: Medieval Romance and the Politics of Cultural Fantasy*, Columbia University Press, 2003.) te je osnivačica i direktorica svjetskoga projekta *Global Middle Ages* (www.globalmiddleages.org).

Knjigu *The Invention of Race in the European Middle Ages* izdao je Cambridge University Press 2018. godine. Knjiga je nastala na osnovi ranije objavljenih znanstvenih radova koje